

Meten aan broedsucces met CES en Nestkaart

Met twee landelijke projecten houden we sinds midden jaren negentig de vinger aan de pols van (veranderingen in) het broedsucces van zo veel mogelijk broedvogels: Constant Effort Sites (CES), uitgevoerd in samenwerking met het Vogeltrekstation, en Nestkaart, samen met diverse soortwerkgroepen. Hier een kleine greep uit de opvallendste resultaten in 2019.

CES in 2019

CES is een ringproject, waarin elk broedseizoen twaalf keer vogels worden gevangen met een vaste opstelling van mistnetten. Het aantal CES-plekken is al jaren behoorlijk stabiel dankzij een groep gedreven ringers. In 2019 werden op 41 plekken 25.655 vogels geringd. Omgerekend komt dat neer op het hoogste gemiddelde per vanglocatie sinds 1996, toen voor het eerst meer dan 30 plekken meededen. Waarom werden zoveel vogels gevangen? Een gemêleerd beeld: van enkele Afrikagangers keerden ongekend veel jonge vogels terug, zoals bij Blauwborst, Nachtegaal en Rietzanger. De laatste soort profiteerde ongetwijfeld van de zeer natte Sahel in het najaar van 2018. Van de in Oost-Afrika overwinterende Bosrietzanger keerden juist opvallend veel volwassen vogels terug, maar wel laat. Blijkbaar had de vertraagde terugkeer geen negatieve gevolgen voor hun overleving. Ook een hoog broedsucces van sommige standvogels droeg bij aan het vangrecord van 2019 (zie verderop).

Nestkaarten in 2019

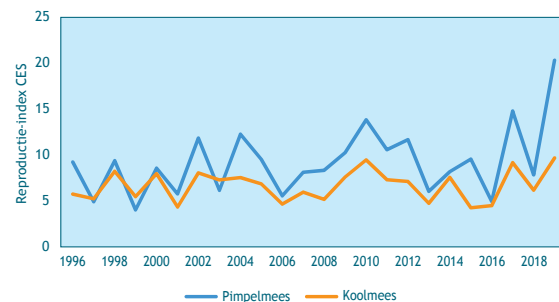
In de nestgegevens springt vooral het hoge broedsucces van muizeneters in het oog. Een gevolg van de piek in met name veld-

muisaantallen in veel regio's, zoals voor het laatst in 2014 gebeurde. Steenuilen hadden bezien over de laatste 20 jaar de grootste legfels (4,3 eieren) en het hoogste aantal uitgevlogen jongen (3,6 jong per succesvol nest). Meer hierover is te lezen in het prachtige tijdschrift Uilen. Voor de Buizerd, met gemiddeld 2,7 eieren en 2,2 jongen per succesvol nest, was alleen 2014 net iets beter over dezelfde reeks van jaren (voor het complete overzicht, ook van andere roofvogels, zie De Takkeling van maart 2020). Ook Kerkuil, Velduil en Torenvalk boerden erg goed in 2019, net als de Ooievaar (zie ook Sovon-Nieuws 2016-1).

Een goed mezenjaar

Er bestaat weinig overlap in soorten waarvan het broedsucces zowel met CES als Nestkaarten goed wordt gevolgd. Kool- en Pimpelmees behoren tot de uitzonderingen. CES-gegevens duiden voor beide soorten op het beste jaar in de reeks sinds 1996. Voor Pimpelmees is de piek in jongenproductie, uitgedrukt als het aandeel juvenielen op het totaal van alle gevangen vogels, zelfs zeer uitgesproken (figuur 1). Opvallend genoeg wijzen nestkaarten op het eerste gezicht op een gemiddeld broedsucces in 2019. Per gestart nest vlogen gemiddeld 7,6 jonge

*Door de muizenpiek hadden Steenuilen hun beste reproductie van de laatste twintig jaar.
Foto: Rick van der Kraats*

Figuur 1. Reproductie-index van Kool- en Pimpelmees op basis van Constant Effort Sites.

Pimpelmezen uit (7,4 in 1996-2018) en 6,0 jonge Koolmezen (5,7). Maar als we kijken naar het aandeel tweede en vervolglegels, op basis van gericht hierop gecontroleerde nestkasten, dan behoort 2019 tot de betere jaren, samen met 2010, 2012 en 2017 (figuur 2). Die jaren zie je in mindere mate ook in de CES-resultaten terugkomen. Een hoog aandeel vervolglegels wordt daarbij niet duidelijk bepaald door een vroege start van het eerste legsel: 2017 en 2019 waren namelijk wel vroege jaren, maar 2010 en 2012 niet. Een zuivere vergelijking tussen CES en Nestkasten is overigens niet te maken. CES neemt tenslotte ook de eerste periode na het uitvliegen mee en meet in grotendeels andere biotopen dan Nestkaarten (struweel/moeras versus vooral nestkasten in bos).

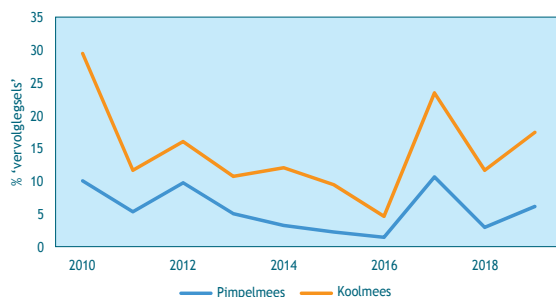
De oorzaken van het hoge broedsucces in 2019 zijn ongetwijfeld gerelateerd aan het warme, stabiele en droge voorjaarsweer en de voorafgaande zachte winter met bovengemiddeld veel beukennotjes, waardoor de mezen met een goede conditie het broedseizoen ingingen. Ook de aantallen broedparen van beide mezen waren hoog, afgaande op het aandeel bezette nestkasten en voorlopige BMP-cijfers (minimaal 10% meer territoria t.o.v. 2018). In het jaar-rapport van werkgroep NESTKAST dat rond

Gerichte nestkastcontroles
onthulden veel vervollegsels
bij mezen.

Foto: Peter Eekelder

Figuur 2. Aandeel vervollegsels van Kool- en Pimpelmees, hier gedefinieerd als legsels waarvan de (eerste) eileg minimaal 30 dagen later valt dan de allereerste eileg in dat jaar in hetzelfde terrein (jaarverslagen werkgroep NESTKAST, Leo Ballering e.a.).

deze tijd verschijnt is meer te lezen over broedresultaten van kleine holenbroeders.

Nestgegevens al in het veld invoeren via AviNest

Vorig jaar is de mobiele app AviNest gelanceerd en op kleine schaal getest. Inmiddels zijn de nodige verbeteringen doorgevoerd in een nieuwe versie. In AviNest sla je de coördinaten van het nest in het veld automatisch op via de GPS van je telefoon. Ook zie je een kaart met al je nesten in de buurt. Je kunt gemakkelijk nesten selecteren die al een tijdje niet bezocht zijn en er zijn checks op invoerfouten en missende gegevens ingebouwd. Voor onderzoekers die samenwerken is het mogelijk om nestgegevens met elkaar te delen. Zodra je telefoon in contact is met het internet, kun je de gegevens doorsturen naar de Nestkaartdatabase van Sovon, waar je ze ook voor eigen gebruik kunt downloaden. Je kunt AviNest (alleen voor Android) downloaden via de Playstore. Mario Huizinga, bekend van BirdRing, ontwikkelde de app in opdracht van het Nederlands Instituut voor Ecologie (NIOO-KNAW) en Sovon, met steun van Vogelbescherming.

● Chris van Turnhout